

Szemle

jakovszkij, Gorkij és a többiek, illetve a *Sztálin és a szocialista realizmus*. Az első Majakovszkij és Gorkij kapcsolatát, valamint mindkettőnek a hatalomhoz, a hivatalos kultúrpolitikához való viszonyát tárja fel. A második írás azokat az ideológiai, politikai (és korántsem esztétikai!) törekvéseket mutatja be újonnan feltárt források alapján, melyek során Sztálin a művészeti életbe durván beavatkozva politikai szempontok alapján „alkotja meg” a szocialista realizmust.

Német szerző, *Irene Selle* munkája a következő külföldre kitekintő írás: *A francia ellenállás írói és a kollaboráció antiszemita vonatkozásai*, mely a németek által 1940-ben megszállt Franciaországban mutatja be a németekkel kollaboráló vichyi kormány és az ellenállás egymással szembenálló nézeteit az antiszemitizmus ügyében.

Illés László újabb tanulmánya *Elbűcsúztatható-e a „fausti ideál”?* címmel a posztmodern világképet kívánja bemutatni, mégpedig Kassák utópizmusa és *Esterházy Péter* „antiutópizmusának” párhuzar-

mos bemutatásával, elemzésével. A szerző szerint az utópiákban és mítoszokban való csalódás ellenhatásaként bontakozott ki az Esterházy által is képviselt posztmodern.

A záró tanulmány napjaink egyik időszaki problematikáját igyekszik megvilágítani, de kapcsolódik az előzőhöz is. *Köpeczi Béla A posztmodern – neomodern vitája és a posztiszocializmus* című munkája a mai nyugati posztmodern filozófiákat, kialakulásuk körülményeit mutatja be, majd azt vizsgálja, milyen lehetőségek vannak azok számára, akik a „szocialista tábor” összeomlása után nem nyugszanak bele a kapitalizmus ellentmondásaiba.

A kötetet idegen nyelvű – francia, német, angol, orosz – *rezümék* zárják.

Mítosz és utópia. Irodalom- és esztétörténeti tanulmányok. Szerk.: ILLÉS LÁSZLÓ–JÓZSEF FARKAS. Argumentum, Bp. 1995.

T. Molnár Gizella

Két költő egy kötetben

Amade László és Faludi Ferenc verseinek új kiadásában a 18. század két rokokó költője került egymás mellé, s vált lehetővé, hogy e korszakról teljesebb képet kapjunk. Együtt olvashatók Amadénak, a század első magyar dalköltőjének érzelmes, életszerű, virtuóz versei, és Faludinak, a jezsuita filozófiatanárnak komoly, finom nyelvezetű, dallamos költeményei.

Nagy örömmel vehettük kézbe az elmúlt év végén az Unikornis Kiadó *A magyar költészet kincsestára* sorozatának újabb, 42. darabját, a *Mezei Márta* válogatta *Amade László és Faludi Ferenc versei* című gyűjteményt. A kötet régi hiányt pótol, hiszen a 18. század két legnagyobb költőjének verseit olvashatjuk most egy kötetben, és így akár egymással összehasonlítva is vizsgálhatja a poémákat a mindenre elszánt olvasó. A két lírikus közül Faludi a szerencsésebb abból a szempontból, hogy az ő művei könnyebben hozzáférhetőek, a jelen kiadás előtt 1985-ben jelentek meg a versei.

Ám Amade Lászlót méltatlanul elfelejtettük. E kötet előtt utoljára 1892-ben (!) *Négyesy László* kiadásában jelentek meg az Amade-versek, ami a tudomány akkori állása szerint teljes Amade-kiadásnak számított.

A könyv háromnegyed részében (az első 163 oldalon) Amade László versei olvashatók. Ezek a szövegek szinte teljes egészében a Négyesy-kiadásra alapsznak. A versek szövegének gondozója csak annyiban tért el nagy elődje munkájától, hogy a Négyesy által leghitelesebbnek tartott kézirat (OSZK, Quart. Hung. 141.) szövegére támaszkodván helyreállított né-

hány, Négyesy által elírásnak tartott, s általa kijavított szót. Megtartotta a korábbi kötet versszámozását és sorrendjét, így a 144 világi énekkel kezdődik ez a kötet is. A szövegek kiadója annyiban elmarasztalható, hogy nem vette figyelembe a Négyesy-kiadás óta eltelt több mint száz év filológiai eredményeit. Mindössze az istenes énekek számát bővítette eggyel (a Négyesy-kiadásban csak kilenc istenes ének található), s felvette a kötetbe a *Gálos Rezső* által közölt (ItK, 1940, 283-289. old.) *Cseh országnak nagy fáklája* kezdetű éneket. Viszont a többi kilenc istenes verset változtatás nélkül átvette, holott az egyik Szent Jánoshoz írott énekről, az *Óh Szent János én héjános bűnös hozzád fordulok* kezdetéről *Alszeghy Zsolt* 1942-ben bebizonyította (It, 1942, 49-50. old.), hogy nem lehet Amade műve, ugyanis ez a vers már 1716-ban megjelent nyomtatásban, s Amade László ekkor még csak 12 éves volt.

Faludi Ferenc versei a 167. oldaltól a 208. oldalig találhatók a kötetben. A műfaji-tematikusságot beosztást *Toldy Ferenc*től vették át a későbbi kiadások szerkesztői. Az első könyv a világi dalokat tartalmazza, ez huszonkét vers. A másodikban hat vallásos ének, a harmadik könyvben nyolc vers található, alkalmi és vegyes költemények. A negyedik könyv tartalmazza a pásztori költeményeket, ez hat ének, a függelékben pedig négy vers olvasható. Jelen kiadás Négyesy László 1900-ban megjelent szövegközlésén alapszik, de ahhoz képest eggyel több verset közöl, éppúgy, mint ahogyan *Vargha Balázs* is beleveszi az 1985-ös kötetbe *A tavaszi üdö* című verset, amelyet Gálos Re-

zső tett közzé 1937-ben (ItK, 1937, 208. old.).

A versek után tárgyi magyarázó jegyzetek találhatók. Zavaró, hogy a versek és a jegyzetek folyamatosan következnek egymás után: a könyv bal oldalán még Faludi versét olvashatjuk, a jobb oldalon pedig már az Amade-művek jegyzeteit. A jegyzetekben szómagyarázatokat találhat az olvasó. Ez nagyon hasznos, mivel főként Amade szívesen használt latin szavakat,

amelyek ma már nehezítik a megértést.

A jegyzeteket utószó követi, amelyben a két költő rövid életrajza található és költészetük általános ismertetése. Szükséges és jó áttekintés ez, de sajnos, apróbb pontatlanságok fedezhetők fel benne. Például az Amade László életéről szóló részen ez áll: „sikertelen házasságok után katonának áll”, holott a két házassága közötti időben volt katona. Egyébként az utószó nagyban megkönnyíti a laikus olvasó számára a két rokokó költő művészetének megértését, befogadását.

Ám ezen apróbb hibái ellenére a könyv kielégíti a szélesebb olvasóréteg igényeit. Amade esetében pedig nem utolsó szempont az sem, hogy egyáltalán végre kézbe vehetők a versei, nem kell könyvtárban az elhasznált múlt századi kiadást olvasni. A középiskolákban ugyan csak Faludi kötelező olvasmány, de talán ha így, egy kötetben veszik kézbe a diákok a két költő verseit, kedvet kaphatnak Amade műveinek elolvasásához, s ezáltal a rokokó stílusirányzatát egy másik szemszögből, más költő művei által is megismerik.

Feltétlenül beszélni kell a könyv külső megjelenítéséről. A kötet első ránézésre nagyon szép, a sorozat igényes külsejéhez igazodik, keményfedeles, fűzött, jó kézbe venni. Ám ha kinyitjuk, furcsa tipográfiai igénytelenséggel nézünk szembe. Az még nem volna baj, hogy a versek betűnagysága más könyvekben a jegyzeteket sem éri el, az utószót pedig szinte nagyítóval kell olvasni, mert szemrontóan apróbetűs. Nem nézhető el azonban (vagyis éppen hogy elnézhető), hogy a papír minél jobb kihasználása érdekében nem egységes a versszakok szedése, nem mindig egymás után következnek, hanem ha rövidebbek a so-

rok, a versszakokat egymás mellé szedték. Ez az összevisszaság zavaró, különösen ha úgy történik mint például a 32. oldalon, a XXXI. számú három 12 soros versszakból álló Amade-versnél, amely annyira a lap alján kezdődik, hogy még az első versszak sem fért ki, így a kötet készítői megbontották és egymás mellé nyomtattak a versszakból 6-6 sort. A lapalji margót oly mértékben nem veszik figyelembe, hogy sokszor még fél centi sincs az utolsó sor és a lap alsó széle között, s ez nagymértékben megnehezíti az olvasást.

Ám ezen apróbb hibái ellenére a könyv kielégíti a szélesebb olvasóréteg igényeit. Amade esetében pedig nem utolsó szempont

az sem, hogy egyáltalán végre kézbe vehetők a versei, nem kell könyvtárban az elhasznált múlt századi kiadást olvasni. A középiskolákban ugyan csak Faludi kötelező olvasmány, de talán ha így, egy kötetben veszik kézbe a diákok e két költő verseit, kedvet kaphatnak Amade műveinek elolvasásához, s ezáltal a rokokó stílusirányzatát egy másik szemszögből, más költő művei által megismerik.

Amade László és Faludi Ferenc versei. Szerk.: MEZEI MÁRTA. UNIKORNIS, Bp., 1996.

Ajkay Alinka

Banánturmix

A deKON-KÖNYVek sorozatában megjelent kötet Hódosy Annamária és Kiss Attila Attila tanulmányait tartalmazza, amelyek részben a szegedi dekonstrukciós irodalomtudományi csoport „műhelybeszélgetéseinek” eredményei (l. a Fanni hagyományairól és A Nagyidai Cigányokról szóló szövegeket), részben az amerikai és francia dekonstrukció elméleti írásait fejtegető és szépirodalmi műveket applikáló értelmezések.

Mindkét szerzőt egyfajta kreatív olvasás- és gondolkodásmód jellemzi az irodalmi műalkotásokkal való találkozáskor, ám szemléletüket túlságosan is eluralta a nemek helyzetének különbségeiből és a deviáns viselkedésformákból kiinduló értelmezési mentalitás – (színt) kizárva más interpretációs lehetőségeket. Legszembetűnőbb ez Hódosy írásaiban, amelyek a hazai irodalomtudományban a legmarkánsabb képviselői a feminista kritikanak, viszont Kiss szövegeiben a pszichoanalitikus aspektus más irányban is képes értelmezési horizontot nyitni [l. pl. *A Nagyidai Cigányok* kétfajta olvasatát: Hódosy: »Cím« (*Még emésztődik*) és Kiss: *Területfoglalás*].

Tekintsük először a kötet első tanulmányát Kiss Attila Attila tollából, amely kitüntetett helyével és elméleti jellegével az utána következő írásokhoz viszonyítva szempontrendszert kijelölő státuszt tölt be. A *Poszt-szemiotika. Ki olvas?* és *A Jel-ölő szubjektum(a)* című tanulmányok a kötet központi

kérdésévé a szubjektum identifikációját teszi, egyrészt a társadalomban elfoglalt pozíciók mint nyelvi diszkurzusok formájában, másrészt viszont – és itt válik a kérdésfeltevés problémássá! – az olvasás folyamatában. Annak megfontolása ugyanis, hogy az olvasó szubjektum az olvasáskor keletkezik, nem új gondolat, de a keletkezés *ho-gyanja* még nem tisztázott kérdés. Kiss szerint, „minden olvasásban a traumatikus hiány kompenzálására tett kísérlet keres olyan pozíciórendszert, amelyben a Jelölőn keresztül a szubjektum önmagát a Másiktól elkülönítve önmagának konzisztenciát teremthet”, másképpen szólva egy mű által felkínált én-pozíció elfoglalása a szubjektum identifikációjának (az önfelismerésnek és az önépítésnek) egyik fázisa. Az olvasáskor pszichoanalitikus összetevők működését feltételezni azonban azt is jelenti, hogy a negatív én-pozíciók elfoglalása is szubjektum-identifikáció, amely – ha így van – súlyos következményekkel járhat (vegyük csak példá-